

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

จากสภาพเศรษฐกิจที่ได้เปลี่ยนแปลงไป ก่อให้เกิดผลกระทบต่อวิถีการดำเนินชีวิตของบุคคลในสังคมซึ่งเห็นได้อย่างชัดเจนว่าต้องทำงานเร่งรีบแข่งกับเวลาเป็นอย่างมาก และอาจทำให้ผู้คนละเลยต่ออาหารอันเป็นปัจจัยหนึ่งที่มีความสำคัญในการดำรงชีวิต การบริโภคอาหารที่มีคุณค่าทางโภชนาการสูงจะช่วยให้ร่างกายมีสุขภาพสมบูรณ์แข็งแรง และมีความปลอดภัยซึ่งจะเกิดผลดีต่อการเจริญเติบโต และสุขอนามัยที่ดีได้ แต่ในทางกลับกัน ทรงศักดิ์ ศรีอนุชาติ และคณะ (2538) ได้กล่าวว่า การบริโภคอาหารที่ไม่มีคุณค่าย่อมก่อให้เกิดโรคได้เช่นกัน ผู้ประกอบการบางรายผลิตสินค้าประเภทผลิตภัณฑ์อาหารที่มีคุณภาพต่ำกว่ามาตรฐาน ทำให้ผู้บริโภคเกิดมีปัญหาดังภาวะโภชนาการขาดหรือบกพร่องได้ ปัญหาทางโภชนาการดังกล่าว นอกจากจะเกิดจากการเอาใจเอาเปรียบของผู้ผลิตแล้ว ตัวผู้บริโภคเองก็ขาดความรู้และความเข้าใจด้านอาหารและโภชนาการ ผู้บริโภคอาจจะหาความรู้เหล่านี้ได้จาก “ฉลากโภชนาการ” ซึ่งหทัยา กองจันทิก (2545) ได้อธิบายว่า “ฉลากโภชนาการ” เป็นเครื่องมือที่ให้ข้อมูลทางโภชนาการของผลิตภัณฑ์นั้น ๆ ฉลากโภชนาการ จึงหมายถึง ฉลากของอาหารทั่วไปที่มีการแสดงข้อมูลทางโภชนาการเกี่ยวกับชนิดและปริมาณสารอาหาร ประโยชน์ ซึ่งผู้บริโภคนำไปปฏิบัติจริง เพื่อให้ได้คุณค่าทางโภชนาการ สะอาดและปลอดภัย ในการซื้ออาหารหรือเครื่องดื่มควรอ่านฉลากอาหารที่ติดไว้ข้างกล่องหรือภาชนะที่บรรจุ เพื่อให้แน่ใจว่าได้อาหารมีคุณภาพตามที่ต้องการ เท่าที่ผ่านมาในระดับนานาชาติมีโครงการมาตรฐานอาหารระหว่างประเทศของ FAO/WHO กองเผยแพร่และควบคุมอาหาร (2540) ได้กล่าวไว้ว่า Codex Alimentarius (หรือเรียกย่อ ๆ ว่า Codex) ได้กำหนดหลักเกณฑ์สำหรับประเทศต่าง ๆ เพื่อใช้ในการพิจารณากำหนดข้อบังคับการแสดงฉลากโภชนาการในประเทศของตน

หลักการที่สำคัญในการแสดงฉลากโภชนาการของ Codex มีดังนี้คือ ให้ประเทศต่าง ๆ กำหนดหลักเกณฑ์ต่าง ๆ ให้เหมาะสมกับสภาพปัญหา และภาวะทางโภชนาการของแต่ละประเทศ ในกรณีที่อาหารใด ๆ มีการกล่าวอ้างคุณค่า คุณประโยชน์ เช่น มีโปรตีนสูง มีไขมันต่ำ ก็จะต้องแสดงฉลากโภชนาการประกอบข้อความอ้างด้วย หลักเกณฑ์สุดท้ายก็คือ สารที่อนุญาตให้ระบุบนฉลากอาหารได้จะต้องเป็นสารอาหารที่มีการกำหนดค่าความต้องการต่อวันไว้แล้วเท่านั้น กล่าวคือ อนุญาตเฉพาะสารอาหารที่คุณค่า ประโยชน์และความจำเป็นที่จะต้องได้รับในปริมาณที่กำหนดในแต่ละวันได้รับการยอมรับแล้วในหมู่นักโภชนาการทั่วโลก โดยประเทศนั้น ๆ ได้นำมาปรับกำหนดเป็นเกณฑ์ เป็นแนวในการบริโภคที่เหมาะสมสำหรับประชาชนของตนแล้ว สำหรับประเทศไทยนั้น สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยาได้มีข้อกำหนดซึ่งมีผลบังคับใช้ตามประกาศกฎกระทรวงสาธารณสุข (ฉบับที่ 182) พ.ศ. 2541 เรื่อง “ฉลากโภชนาการ” ซึ่งได้ตีพิมพ์ในราชกิจจานุเบกษา ฉบับทั่วไป เล่ม 115 ตอนที่ 47 ง. ลงวันที่ 11 มิถุนายน พ.ศ. 2541 และมีผลบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ 8 ธันวาคม 2541 ปรากฏว่าในทางปฏิบัติจริง ทำให้มีการแสดงกรอบข้อมูลโภชนาการแบบควบคู่และก่อให้เกิดมีปัญหายุ่งยากมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งก่อให้เกิดความยุ่งยากในการเตรียมอาหารเพื่อการตรวจวิเคราะห์ ดังนั้นในการแสดงกรอบข้อมูลโภชนาการแบบควบคู่ เป็นการแสดงโดยสมัครใจ ซึ่งได้ตีพิมพ์ในราชกิจจานุเบกษา ฉบับประกาศทั่วไป (เล่ม 118 ตอนพิเศษ 70ง.) ลงวันที่ 26 กรกฎาคม พ.ศ. 2544 โดยจัดตั้งคณะกรรมการพิจารณาการแสดงคุณค่าทางโภชนาการบนฉลากอาหารขึ้นเป็นการเฉพาะ เพื่อจัดทำร่างประกาศกระทรวงสาธารณสุข เรื่อง “ฉลากโภชนาการ” โดยยึดแนวทางของ Codex เป็นหลัก

ฉะนั้นฉลากโภชนาการจึงจำเป็นต้องมีข้อมูลครบถ้วน ชัดเจน เข้าใจได้ง่าย และสามารถคำนวณได้ว่าอาหารนั้นมีคุณค่าทางโภชนาการที่ร่างกายต้องการเพียงพอ หรือคำนวณหาปริมาณที่ควรจะได้รับในแต่ละวัน สำหรับการแนะนำผู้บริโภคเพื่อให้มีภาวะโภชนาการที่ดีนั้น ข้อมูลทางโภชนาการจะเป็นสิ่งที่บอกลักษณะคุณภาพของอาหารได้ และฉลากโภชนาการต้องบ่งบอกถึงข้อมูลทางโภชนาการที่เป็นจริง ซึ่งได้มาจากการวิเคราะห์ที่เชื่อถือได้แล้วเท่านั้น โดยจะระบุปริมาณสารอาหารที่มีในอาหาร เปรียบเทียบกับปริมาณสารอาหารที่ควรได้รับ ทั้งนี้เพื่อเป็นประโยชน์ต่อผู้บริโภคใช้พิจารณาว่าซื้อสารอาหารอะไร มีปริมาณมากน้อยเพียงใด และควรลดหรืองดบริโภคสารอาหารนั้น ๆ เพื่อลดความเสี่ยงที่จะเป็นอันตรายแก่ตนเอง

สถาบันราชภัฏเชียงใหม่เป็นสถาบันอุดมศึกษาที่ดั่งขึ้นมาโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาท้องถิ่น นอกจากนี้ยังเป็นสถาบันทางวิชาชีพครูแห่งแรกของจังหวัดในภาคเหนือ ปัจจุบันมีการเปิดสอนหลากหลายสาขาวิชาทั้งในระดับปริญญาตรีและสูงกว่า ซึ่งเรียกว่าระดับบัณฑิตศึกษา ขณะเดียวกันก็มีนักศึกษาจากหลากหลายอาชีพเข้ามาศึกษาในระดับบัณฑิตศึกษา ผู้ที่เข้ามาศึกษาส่วนใหญ่มีอาชีพอยู่แล้ว และต่างก็เกี่ยวข้องกับบุคคลในวงกว้าง บุคคลเหล่านี้สามารถนำความรู้ที่ได้รับจากสถาบันไปแนะนำบุคคลอื่น ๆ ในสังคมได้ นั่นก็หมายความว่าโอกาสที่บุคคลเหล่านี้จะช่วยเหลือผู้อื่นในด้านการเผยแพร่ความรู้จึงมีมาก ความรู้ดังกล่าวหมายถึงรวมถึงการให้ความรู้เรื่องตลาดโภชนาการด้วย ดังนั้นด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงสนใจว่านักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษามีความรู้และมีการนำความรู้เกี่ยวกับโภชนาการไปใช้อย่างไร จึงได้ทำการศึกษาและได้กำหนดชื่อเรื่องที่จะศึกษาว่า ความสัมพันธ์ระหว่างความรู้และการนำความรู้เรื่องตลาดโภชนาการไปใช้ของนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา ของสถาบันนี้

วัตถุประสงค์ของการศึกษา

ในการศึกษาครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา

1. ความรู้เรื่องตลาดโภชนาการของนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา สถาบันราชภัฏเชียงใหม่
2. การนำความรู้เรื่องตลาดโภชนาการไปใช้ของนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา สถาบันราชภัฏเชียงใหม่
3. ความสัมพันธ์ระหว่างความรู้และการนำความรู้เรื่องตลาดโภชนาการไปใช้ของนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา สถาบันราชภัฏเชียงใหม่

ขอบเขตของการศึกษา

ขอบเขตด้านประชากร

ประชากรในการศึกษาครั้งนี้ คือ นักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา สถาบันราชภัฏเชียงใหม่ ภาคการศึกษาที่ 2 ปีการศึกษา 2546

ขอบเขตด้านเนื้อหา

ทำการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ศึกษาถึงระดับความรู้และการนำความรู้เรื่องฉลากโภชนาการ ไปใช้ ได้แก่ ความเป็นมาของฉลากโภชนาการ ความหมายของคำว่าฉลากโภชนาการ ความสำคัญเกี่ยวกับฉลากโภชนาการ และวิธีการอ่านฉลากโภชนาการที่เป็นประโยชน์ต่อผู้บริโภค ฉลากโภชนาการที่แสดงสารอาหารชนิดต่าง ๆ ในอาหารสำเร็จรูป โดยแสดงเป็นปริมาณที่ผู้บริโภครับประทานใน 1 ครั้ง และแสดงเป็นร้อยละของปริมาณมาตรฐานสารอาหารที่ควรได้รับในหนึ่งวัน และนำความรู้ที่ได้ไปเป็นประโยชน์ต่อผู้บริโภค

นิยามศัพท์เฉพาะ

ฉลากโภชนาการ หมายถึง ข้อมูลของอาหารนั้นบนฉลากในรูปของชนิดและปริมาณของสารอาหาร ที่แนะนำโดยสำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา ซึ่งมีทั้งหมด 15 ชนิด ได้แก่ พลังงานทั้งหมด พลังงานจากไขมัน ไขมันทั้งหมด ไขมันอิ่มตัว โกลสเตอรอล โปรตีน คาร์โบไฮเดรตทั้งหมดในอาหารใยอาหาร น้ำตาล โซเดียม วิตามินเอ วิตามินบี 1 วิตามินบี 2 แคลเซียมและเหล็ก ที่ผู้บริโภครับประทานใน 1 ครั้ง และแสดงเป็นร้อยละของปริมาณสารอาหารที่ควรได้รับใน 1 วัน มีวันผลิตและมีวันหมดอายุ

ความรู้ หมายถึง ความรู้ด้านฉลากโภชนาการในเรื่องความเป็นมาของฉลากโภชนาการ ความหมายของคำว่าฉลากโภชนาการ ความสำคัญเกี่ยวกับฉลากโภชนาการ และวิธีการอ่านฉลากโภชนาการที่เป็นประโยชน์ต่อผู้บริโภคซึ่ง ฉลากที่แสดงสารอาหารชนิดต่าง ๆ ในอาหารสำเร็จรูป โดยแสดงเป็นปริมาณที่ผู้บริโภครับประทานใน 1 ครั้ง ข้อมูลหรือข้อกำหนดของสารอาหาร และพลังงานของผลิตภัณฑ์นั้น ๆ ที่บรรจุอยู่ในกล่องหรือภาชนะ ซึ่งมีพลังงาน มีโปรตีน ไขมัน แคลเซียม และฟอสฟอรัส ที่แสดงเป็นปริมาณร้อยละของปริมาณมาตรฐานของสารอาหารที่ควรได้รับใน 1 วัน

การนำความรู้เรื่องฉลากโภชนาการไปใช้ หมายถึง การนำข้อมูลที่ได้อ่านฉลากโภชนาการไปใช้ประโยชน์ในด้านการตัดสินใจเลือกซื้ออาหารและเลือกรับประทาน การได้รับความรู้จากข้อมูลบนฉลากโภชนาการเพื่อนำไปสู่การปฏิบัติได้ถูกต้องและเหมาะสมกับภาวะโภชนาการของแต่ละบุคคล

นักศึกษาสถาบันราชภัฏเชียงใหม่ หมายถึง นักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา สถาบันราชภัฏเชียงใหม่ ภาคการศึกษาที่ 2 ปีการศึกษา 2546

ประโยชน์ที่ได้รับจากการศึกษา

1. ได้ทราบข้อมูลเบื้องต้นถึงความรู้เรื่องฉลากโภชนาการ และการนำความรู้เรื่องฉลากโภชนาการไปใช้ของนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา สถาบันราชภัฏเชียงใหม่
2. ได้ข้อมูลพื้นฐานในการเสนอแนวทางการวางแผน และกำหนดวิธีการที่เหมาะสม สำหรับการส่งเสริมเรื่อง “การอ่านฉลากโภชนาการก่อนซื้อ” ให้กับนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา สถาบันราชภัฏเชียงใหม่ เพื่อที่จะได้นำไปเผยแพร่แก่ผู้บริโภคอื่นต่อไป

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright© by Chiang Mai University
All rights reserved